

Filistin’de ‘İnsan’ Kalmak -Bir Varoluş ve Haysiyet Mücadelesi-

Çoğumuz için sabah, gündelik rutinlerin, mesleki telaşların ve güne dair yapılan planların hayata geçirileceği, sıradan bir zaman dilimidir. Alarm sesiyle uyanır, sıcacık yatağımızdan yavaşça kalkar ve yüzümüzü yıkayarak güne başlarız. Ancak hayatın sistematik bir şiddetle düğümlendiği Filistin’de sabahlar, bu şekilde başlamaz. Orada gün, güneşin doğuşuyla değil; işgalin, zulmün, baskının ve tabii ki de hayatta kalmış olmanın ağır idrakiyle başlar. Filistin’de insan olmak, biyolojik bir canlılığı sürdürmekten ziyade, her an yeniden inşa edilmesi gereken ontolojik bir direniş halidir.

Filistin’de insan kalmak, romantik bir anlatı değildir, keskin ve yakıcı bir gerçekliktir. Burada insan, en temel hak olan yaşam hakkını, her nefeste yeniden elde etmek için mücadele eder. Filistinli olmak demek; işgalin ve zulmün orta yerinde, ölümün sıradanlaştığı, yaşamın ise istisnai bir başarıya dönüştüğü o ince çizgide, haysiyetini yere düşürmeden yaşama sanatının ustası demektir.

Dünya, Filistin’de yaşananları çoğu zaman uzaktan ve yalnızca rakamlar üzerinden izler. Ölü sayıları, yıkılan binaların istatistikleri, yapılan yardımların miktarı, tutukluların ve yaralıların listeleri... Haber bültenlerinin soğuk dili içinde bu ruhsuz sayılar hızla tüketilir; sosyal medyanın akıp giden sayfalarında ise bu sayılar, daha bakarken unutulur. Oysa bilmek gerekir ki her rakam, yarım kalmış bir hayattır. O “sıradan” sayılar, bir daha aynı sofraya neşeyle oturamayacak bir aileye aittir. O sayılar, birbirini bir daha hiç göremeyecek bir anne ile evladır. O sayılar, el ele tutuşma ihtimali ellerinden alınmış yeni evli bir çifttir. Her biri; yaşanmamış bir hayal, edilmemiş bir veda, okunmamış bir kitap, alınmamış bir hediyedir. Enkaz altından çıkarılan toza bulanmış bir oyuncak, sıradan bir eşya değildir. O oyuncak, bir gece önce annesine büyüyünce ne olacağını anlatan bir çocuğun susturulmuş sesidir. Filistin’de insan olmak, işte bu sessizliklerin içinde yaşamayı öğrenmektir.

Mekân sosyolojisi açısından bakıldığında “ev”, güvenliği, mahremiyeti ve huzuru temsil eder. Filistin’de ise bu kavram köklü bir yapı bozuma uğramıştır. Ev, her an mezara dönüşme ihtimali taşıyan, kırılğan ve güvencesiz bir barınaktır. Gazze’de ev; tonlarca ağırlığındaki bir bombanın saniyeler içinde un ufak edebildiği bir yuvadır. O ev, mülteci kamplarının sıkışık düzeni içinde, yıllar boyunca tuğla tuğla, taş taş, sabırla inşa edilmiştir. Sıvası yoktur, badanası yoktur; ama sıcaktır. İsrail’in düşmanlığı tam da bu sıcaklığadır. Bu yüzden evler, en gelişmiş bombalarla hedef alınır ve içinde bir daha yaşanmasın diye enkaza çevrilir.

Batı Şeria’da ev, İsrail buldozerleriyle göz göre göre, hunharca yıkılan bir yuvadır. Oysa burada evler; bin bir emekle inşa edilmiş, inatla ayakta tutulan, sabrın kalesidir. Bu toprakların tapu senedidir evler. Bu yüzden bir sabah, onlarca asker eşliğinde, dev gibi sarı gövdeli iş makineleriyle gelir; sahiplerinin gözyaşları arasında o güzelim evleri ezer geçer.

Yıkılan her ev, yırtılan bir tapu senedidir. Filistin’de evsizlik, dededen babaya, babadan toruna devredilen bir mirastır. İşgalin, vatansız kalmanın omuzlara bindirdiği en ağır yükür. Bebekler bu yükü doğar. Bu yükü büyür. İhtiyarlar, bu yükü gözlerini kapatır dünyaya.

Filistin’de insan olmak, yalnızca bugüne tutunmak değildir; geçmişin ağır yükünü de omuzlarında taşımaktır. 1948’den bu yana, nesilden nesile kutsal bir emanet gibi devredilen paslı bir anahtardır bu yük. Bu anahtarlar, yalnızca terk edilmiş evlerin değil, silinmeye çalışılan bir tarihin sembolüdür. Bir halkın hafızasının en somut, en suskun hâlidir. Nineler, o anahtarları yüzyıllık yazmalarına sarıp saklar; dedeler gömlek ceplerinden hiç çıkarmaz. Evlatlar gidemese de torunlar bir gün mutlaka dönecek ve o anahtarlarla, geride kalmış evlerinin emektar kapısını açacaktır. O evlerin odaları Filistin kokar, zeytin ağacı, portakal ağacı, Akdeniz, Mescid- Aksa, Miraç ve 124 bin peygamberin nefesi kokar... Yaşanmamış her günün ağırlığı, o evlerin bütün odalarına sinmiştir.

Kenan diyarında zeytin ağaçları, bu hafızanın sessiz ve sabırlı tanıklarındır. Bunu bildiği için İsrail, bu kadim ağaçlara da düşmandır. Yüzyıllık zeytin ağaçlarının sökülmesi, yalnızca bir tarımsal tahribat değil; bir kimliği köklerinden koparma teşebbüsüdür. Kökünden sökülen her ağaç, Filistinli çiftçinin kendi toprağından sökülüp atılmasının başka bir adıdır. Bunu bildiği için İsrail, her bir zeytin ağacını tek tek yok etmek ister. Oysa Filistinliler için bu ağaçlar, toprağıya tutunmanın adıdır; geçmişle gelecek arasındaki kadim bağıdır. Bu yalnızca bir geçim meselesi değil, bir var olma mücadelesidir. Filistin’de insan olmak, işte bu toprakla kurulan bağı ölümüne korumak demektir.

Gazze’de yalnızca evler, sokaklar, okullar, camiler ve hastaneler yıkılmadı; gökyüzünün anlamı da yerle bir edildi. Tarih boyunca şairlere ilham veren, özgürlüğün sembolü olan gök, Gazze’de bir tehdit kaynağına dönüştü. İnsansız hava araçlarının o sınır bozucu vızıltısı, modern bir panoptikon etkisi yaratarak insan zihnine yerleşir; görünmez ama her an orada olan bir gardiyan gibidir. Gökyüzü artık hem ateşin, bombanın, ölümün ve dehşetin geldiği yerdir hem de yirmi dört saat kulaklardan silinmeyen o vızıltıların ana yurdu. Güneşi esir alınmış, rüzgârı huysuzlanmış, yağmuru bile ürkütücü; kuşlarına dahi güvenilmeyen uçsuz bucaksız bir vahadır Gazze’nin göğü. Burada insan olmak, göğe her baktığında maviyi değil, yaklaşan metal yığınlarını görmeye şartlanmaktır; bir sonraki saldırının nereye olacağını sezebilme zorunluluğudur.

Filistin’de çocuklar, savaşın tam ortasına doğar. Burada çocuklar, çocukluklarını yaşayamadan, yetişkinlerin ağır dertleriyle yüzleşmek zorunda bırakılır. Oyun alanlarının yerini enkaz yığınlarının, okul zillerinin yerini sirenlerin aldığı bir dünyada, bir çocuğun bakışları yaşının çok ötesinde bir yaşanmışlığı taşır. Ebeveynlik pratiği ise dünyanın başka hiçbir yerinde görülmeyen bir çaresizlikle sınanır. Bir babanın, “eğer bedenimiz parçalanırsa kimliğimiz tespit edilebilirsin” diye evladının bedenine adını yazması, insanlık tarihinin utanç sayfalarına kazanmış en sarsıcı anlardan biridir. Bu sahne, uluslararası hukukun, çocuk hakları sözleşmelerinin, modern/uluslararası denilen diplomasinin Filistinli Müslümanlar’ı kapsamadığının en açık kanıtıdır. Filistin’de tüm hukuki sabiteler rafa kalkmıştır. Hiçbir sözleşmenin, hiçbir anlaşmanın, hiçbir diplomatik manevranın ve hiçbir imzanın artık bir kıymeti yoktur.

Bütün bu distopik manzaraya rağmen, Filistin toplumunu ayakta tutan şey, literatürde “Sumud” olarak adlandırılan o derin kavramdır. Sumud, pasif bir bekleyiş değil; aktif, inatçı

ve onurlu bir sebat hâlidir. Yokluk içinde paylaşmayı, yıkımın ortasında yeniden inşa etmeyi, acının içinden tebessüm üretmeyi örgütlemektir. Sumud; her nesilde yeniden var olmayı, her savaşta yeni baştan ayağa kalkmayı bilmektir. Herkes susup kenara çekilse bile, direnişe, mücadeleye ve intifadaya devam etme iradesidir.

Toplumsal dayanışma ağları, devlet mekanizmalarının çöktüğü anlarda kendiliğinden devreye girer. Bir hastane koridorunda tanımadığı bir yaralının elini tutan hemşire; yıkıntıların arasında öğrencilerine ders anlatmaya çalışan öğretmen; kıt imkânlarla ekmek üreten fırıncı; yokluğa rağmen umuda sarılıp nişanlısıyla evlenen genç kız; yıkılmış okulunun önünde mezuniyet töreni düzenleyen delikanlı... Bunların hiçbiri yalnızca hayatta kalma güdüsüyle açıklanamaz. Bu, toplumsal dokunun parçalanmaya karşı gösterdiği muazzam bir dirençtir. Filistin’de insan olmak; bireyciliğin hüküm sürdüğü modern ürkütücü dünyaya inat, “ben” demekten (egoizmden) vazgeçip “biz” diyebilmenin doyumsuz lezzetini tatmaktır.

Nihayetinde bugün Gazze sokaklarında ve Batı Şeria’nın tepelerinde yaşananlar, insanlık tarihinin açık bir kırılma anıdır. Filistin’de insan olmak, yalnızca kendi varlığını değil, bütün insanlığın onurunu muhafaza edebilmektir. Orada verilen mücadele, sadece bir toprak parçası için değil; insanın, insan kalabilme ihtimali içindir ve bütün dünya ‘insanlar’ına bir çağrıdır.

Bir gün tarih hakikaten yazıldığında; bombaların gücü değil, o bombaların altında şiir okuyan, birbirine umutla sarılan, zeytinini tevekkülle toplayan, okulundan mezun olan, yeni bir hayat kurmak için evlenen, mübarek kitabı hıfzeden ve her şeye rağmen “biz buradayız, buralıyız ve burada kalacağız” diyen insanların iradesi hatırlanacaktır. Çünkü Filistin, insanın içindeki o yok edilemez cevherin; haysiyetin en saf hâlinin sınandığı ve çelikleştiği yerdir. Ve bu sınav, aslında onlar için değil, vampirleşen ve ahtapot gibi dünyayı saran siyonizm cenderesinde, onlara bakıp susmayı tercih eden bizler içindir.